

Nr 243.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning; given Stockholms slott den 12 mars 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

Lag

om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Härigenom förordnas som följer:

Konungen äge på ansökan medgiva bankaktiebolag att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1943, mottaga inlåning, utöver den enligt 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse tillåtna, med högst ett belopp motsvarande vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för finansdepartementet statsrådet Wigforss:

49 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse innehöll i sin ursprungliga lydelse den föreskriften, att bankaktiebolags inlåning icke finge överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Genom särskilda lagar av temporär giltighet, utfärdade under åren 1917, 1918, 1919 och 1920, sattes nämnda regel ur kraft såvitt angick banker, vilkas egna fonder uppgingo till minst fem miljoner kronor. Från och med den 1 januari 1921 avvecklades denna av krisårens säregna förhållanden betingade provisoriska lagstiftning, varvid emellertid med stöd av den vunna erfarenheten å 49 § 1 mom. gavs den förändrade avfattning, som ännu gäller. Enligt den lydelse, lagrummet sålunda erhållit, skiljes mellan banker med mindre och större fonder. För bankaktiebolag, vars egna fonder uppgå till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bolagets räkning inestår hos annat inländskt bankbolag, överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Uppgå de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bolagets egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets egna fonder.

Jämväl efter ingången av 1921 hava emellertid bestämmelserna i 49 § 1 mom. genom tillfällig lagstiftning modifierats, senast genom lag den 31 maj 1934 (nr 193). Enligt denna lag bemyndigades Konungen att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1936, medgiva undantag från ifrågavarande föreskrifter dels på det sätt, att bank, vars egna fonder uppginge till mera än fem miljoner kronor, kunde befrias från skyldighet att iakttaga stadgandet att inlåningen icke må överstiga åtta gånger beloppet av de egna fonderna, och dels såtillvida, att utöver det belopp, var till banks inlåning jämlikt banklagen samt medgivande som nyss nämnts högst finge uppgå, inlåning kunde förklaras tillåten med ett belopp motsva-

rande bankens ineliggande kassa jämte vad för bankens räkning inestode hos Sveriges riksbank.

I skrivelse den 10 januari 1938 har bank- och fondinspektionen, med överlämnande av en av svenska bankföreningens styrelse den 15 december 1937 gjord framställning i ämnet, hemställt, att för innevarande års riksdag måtte framläggas förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från vad i 49 § banklagen stadgas angående bankaktiebolags inlåning.

Till stöd för sin framställning anför *svenska bankföreningens styrelse*, att giltighetstiden för 1934 års lag utgått vid en mycket oläglig tid. Det utomordentliga penningöverflödet under de senaste åren hade åstadkommit en onormal tillströmning av insättningar till bankerna, varigenom det — oaktat åtgärder av olika slag vidtagits — för flera av dem blivit omöjligt att vidmakthålla det föreskrivna förhållandet mellan inlåning och fonder. Den stora inlåningsökningen uppvägdes icke av en motsvarande ökning av utlåningen. Överskottsmedlen kunde icke placeras genom kreditgivning utan inestode på räntelös räkning i riksbanken. Det kunde därför icke med fog anses, att den säkerhet, som bankerna borde erbjuda, blivit i någon mån försvagad genom inlåningsökningen. Läget vore av den tillfälliga och onormala karaktär, att det icke syntes lämpligt att söka rättelse vare sig genom ökning av de ifrågavarande bankernas aktiekapital eller genom någon definitiv ändring av banklagen. Det riktiga syntes vara att ånyo tillgripa tillfällig lagstiftning. Dennas innebörd syntes böra vara en för viss tid, förslagsvis fem år, meddelad rätt för Konungen att i fråga om bank, som där- om gjorde ansökan, tillåta, att bankens inlåning överskrede det enligt banklagen medgivna maximum med visst efter omständigheterna utmätt belopp, som dock icke finge överstiga summan av bankens ineliggande kassa och vad för bankens räkning inestode hos riksbanken.

Bank- och fondinspektionen upplyser inledningsvis, att för två av de banker, vilkas inlåningsförhållanden särskilt varit under bedömande vid tillkomsten av 1934 års lag, inlåningen vid tiden för utgången av lagens giltighetstid alltjämt, trots ökad fondbildning, med större belopp överstigit det enligt banklagen gällande maximum, under det att för bankerna i övrigt inlåningen, fränsett några mycket oväsentliga undantagsfall, vid samma tid understigit banklagens maximigräns. Inspektionen framhåller vidare, att de penningförhållanden, vilka på sin tid gävo anledning till nyssnämnda lagstiftning och vilka då beräknades bliva av övergående varaktighet, varit bestående även sedan lagstiftningen upphört att gälla. Penningöverflödet hade till och med framträtt än kraftigare, bland annat på grund av tillflöde av utländskt kapital, med påföljd att bankinlåningen över lag stigit. Vid utgången av oktober månad 1937 hade de båda särskilt åsyftade bankerna haft en inlåning, som med ansenliga belopp överskjutit gällande maximum, varjämte för ytterligare fem banker inlåningen överstigit maximum i växlande grad. Samtliga dessa banker hade vid nämnda tid hos riksbanken haft räntelösa tillgodohavanden till belopp, som motsvarat hu-

vuddelen av eller överstigit beloppet för den överskjutande inlåningen. Under november och december månader 1937 hade inlåningen för flertalet banker visat en nedgående tendens. Vid årsskiftet hade inlåningen för två av de banker, vilka tidigare haft överskjutande inlåning, nedgått under inlåningsmaximum, för två andra hade den överskjutande inlåningen väsentligt minskat, medan däremot för de tre återstående den överskjutande inlåningens belopp stigit. Då inlåningsminskningen under årets sista månader delvis kunde betraktas såsom säsongmässig, borde man räkna med att inlåningen efter hand komme att åter stiga.

Inspektionen anför vidare följande:

För bankerna hava de rådande penningförhållandena medfört stora svårigheter att ställa sig banklagens inlåningsföreskrifter till efterrättelse. Här för erbjuda sig allenast två utvägar, nämligen avvisande av inlåning och ökning av de egna fonderna. Även om det i undantagsfall förekommit, att banker, då det gällt större belopp huvudsakligen från nya insättare, avvisat inlåning, kan en dylik väg för reglerande av inlåningsrelationen dock icke vara i vanliga fall praktiskt användbar. Fondökning åter har skett och kan beräknas komma att företagas genom avsättning av vinstmedel till reservfond eller dispositionsfond. En ökning av grundfond genom nyemission kan däremot icke lämpligen påkallas i andra fall än då nyinvesterat kapital kan beräknas få placering i vederbörande banks utlåningsrörelse.

Då man sålunda icke för närvarande på den gällande banklagens grund kan komma till rätta med de förevarande förhållandena, måste man enligt bank- och fondinspektionens förmenande tillgripa en tillfällig lagstiftning för förhållandenas reglerande.

Det förslag, som innefattas i den nu förevarande framställningen och som icke till sina verkningar syftar så långt som 1934 års tillfälliga lagstiftning, är enligt inspektionens mening av beskaffenhet att böra i huvudsak läggas till grund för en ny dylik lagstiftning. Såsom enligt den tidigare lagstiftningen skulle enligt förslaget dispens från banklagens inlåningsbestämmelser kunna beredas bank för sådana medel — ineliggande kassa eller riksbankstillgodohavande — som för vederbörande bank kunna sägas representera ett oplacerat kapital. När det förslag, som ledde till 1934 års tillfälliga lagstiftning, föredrogs inför Kungl. Maj:t, betecknade chefen för finansdepartementet det såsom naturligt, att dylikt kapital avräknades vid bestämmande av inlåningsmaximum. Detta omdöme är enligt inspektionens förmenande alltjämt lika bärande.

I styrelsens för svenska bankföreningen förslag har angivits, att dispensbeloppet skulle inom viss gräns utmätas efter omständigheterna. Ehuru någon allmängiltig måttstock för dylikt utmätande svårigen torde kunna angivas, synes möjligheten för att i något undantagsfall begränsa dispensbeloppet böra hållas öppen. Detta synes kunna ske, därest det i författningen anges, att inlåningsdispensen må medgivas med ett belopp, högst motsvarande vederbörande banks kassa jämte vad för bankens räkning inestår hos riksbanken.

Den tillfälliga lagstiftningen såsom sådan har avsetts att erhålla tillämplighet under fem år. Häremot har inspektionen icke velat göra någon erinran. Även om de nu omhandlade inlåningsförhållandena skulle visa sig icke vara av tillfällig natur, bör, såvitt nu kan bedömas, fem år vara en tillräckligt lång tid för vederbörande banker att i erforderlig utsträckning öka sina fonder. Lämpligen synes tiden böra bestämmas till och med den 30 juni 1943.

Vid bank- och fondinspektionens skrivelse har fogats ett i överensstämmelse med de sålunda angivna grunderna upprättat förslag till lag i ämnet.

Fullmäktige i riksbanken, hava i ett den 3 februari 1938 avgivet utlåtande i ärendet anfört bland annat följande:

Till följd av den ökade fondbildning, som bankerna enligt numera offentliggjorda meddelanden kunna beräknas besluta vid ordinarie bolagsstämmor år 1938, skulle icke samma anledning föreligga för en provisorisk lagstiftning som då förslaget framställdes. Fullmäktige anse sig det oaktat icke böra motsätta sig bifall till förslaget. Fullmäktige vilja emellertid ifrågasätta, huruvida det icke skulle vara tillräckligt för att uppnå det med den begärda lagstiftningen avsedda syftet, om bemyndigandet för Konungen att medgiva ökad inlåning begränsades till att avse endast vad som motsvarar sådana medel, som för vederbörande banks räkning inestå hos riksbanken.

Fullmäktige vilja vidare såsom sin uppfattning uttala, att dispens icke synes böra beviljas bank för längre tid än som kan anses erforderlig för att banken skall kunna bringa upp sina egna fonder till sådan höjd, att banklagens stadganden om inlåningsmaximum kunna helt tillämpas. Det förutsättes alltså, att banker, som erhållit dispens, för framtiden föra en försiktig utdelningspolitik, så att de av vinstmedel snarast möjligt kunna förstärka sina fonder i erforderlig utsträckning.

Departements-
chefen.

För egen del har jag icke något att erinra mot förslaget att Kungl. Maj:t, i likhet med vad tidigare skett, genom en provisorisk lagstiftning beredes möjlighet att medgiva dispens från banklagens bestämmelser om inlåningsrätten. För vinnande av det med lagstiftningen avsedda syftet torde det, såsom fullmäktige i riksbanken framhållit, vara tillräckligt, om bemyndigandet att medgiva ökad inlåning begränsas till att avse endast ett belopp, motsvarande vad för banks räkning inestår hos riksbanken.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, av den lydelse bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
G. MacDowall-Pihlström.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 7 mars 1938.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 25 februari 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 18 februari 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Hjalmar Nordfelt.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 7 mars 1938 avgivna utlåtande över det den 18 februari 1938 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning*, därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

R. Borgström.